

ข้อเสนอมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนตกเรือ และผู้เข้าชายตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ในรูปแบบแรงงานลูกเรือประมง ณ ประเทศอินโดนีเซีย

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ Anti Human Trafficking Network (ATN) และศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมง Seafarers Action Center (SAC) โดยมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกต่อ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ถึง ข้อเสนอมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนตกเรือ และผู้เข้าชายตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ในรูปแบบแรงงานลูกเรือประมง ประเทศอินโดนีเซีย

ภายหลังจากศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมง Seafarers Action Center (SAC) ได้ลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ปัญหาแรงงานประมงชาวไทย และค้นหาผู้ “ตกเรือ” ณ เกาะอัมบน ประเทศอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ จนถึงเดือนมกราคม ๒๕๕๘ รวมจำนวน ๕ ครั้ง พบว่ามีแรงงานไทยขอความช่วยเหลือ และทางมูลนิธิฯ ได้ดำเนินการประสานงานการช่วยเหลือแรงงานไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสองประเทศคือ ประเทศไทย และประเทศอินโดนีเซีย

จากการลงพื้นที่ของทีมสำรวจช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหา ณ เกาะอัมบน เกาะตวน พบว่า ยังมีแรงงานไทยที่ยังรอการให้ความช่วยเหลืออีกเป็นจำนวนมาก ที่ยัง ตกเรือ และตกค้างอยู่เกาะอื่นๆ ของหมู่เกาะโมลุก ของประเทศอินโดนีเซียเป็นจำนวนหนึ่ง

ผลการดำเนินการดังกล่าว มีผู้ประสบปัญหาที่เป็นลูกเรือประมงสัญชาติไทยได้รับการช่วยเหลือ และได้กลับมาถึงประเทศไทยแล้วเป็นจำนวน ๓๐ ราย ในจำนวน ๖ ครั้ง และในจำนวนดังกล่าวพบว่าเป็นแรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีจำนวน ๒ ราย ซึ่งขณะนี้ผู้ที่เข้าชายเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์อยู่ระหว่างการดำเนินการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและคดีความและการคุ้มครองสวัสดิภาพของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม (กรมสอบสวนคดีพิเศษ) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (บก.ปคม กองบังคับการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการเชิงรับเพื่อช่วยเหลือคุ้มครอง และกระบวนการดำเนินคดีความ พบว่า ยังพบเห็นปัญหาและข้อจำกัดการจัดการคุ้มครองผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนตกเรือ และผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ลูกเรือประมงไทยที่ผ่านมาของหน่วยงานภาครัฐ

และทางมูลนิธิฯ จึงมีข้อห่วงใยและกังวลและอยากให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการจัดการปัญหาคุ้มครองเยียวยา โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และครอบครัวผู้ประสบปัญหาเป็นสำคัญ จึงขอเสนอจดหมายเปิดผนึกเสนอต่อรัฐ ดังนี้

- ๑) ในกรณีผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับมาที่ประเทศไทยนั้น กระบวนการฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจเพื่อให้ผู้ประสบปัญหาที่มีความพร้อมในกระบวนการสอบสวนนั้นมีปัญหาในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่ประสบปัญหาเพราะยังมีความกังวล ที่จะให้ข้อมูลและสภาพร่างกายที่อ่อนล้า เพลีย การดูแลระบบด้านสุขภาพของผู้ประสบปัญหาควรมีรูปแบบที่ชัดเจน
- ๒) เมื่อผู้ประสบปัญหาเดินทางระหว่างประเทศอินโดนีเซียนั้นในการเดินทางจะมีเพียงผู้ประสบปัญหาเดินทางมาตามลำพัง พร้อมกับเอกสารที่ทางหน่วยงานภาครัฐดำเนินการช่วยเหลือ นั้น เมื่อแรงงานเดินทางเข้ามาแล้วมีกระบวนการดำเนินการสอบสวนเบื้องต้น ทั้งหน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีรูปแบบที่ปฏิบัติที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสถานะของผู้ประสบปัญหาว่า “ผู้ประสบปัญหาที่กลับมาต้องพิสูจน์สัญชาติ” มีเพียงบางกลุ่มจึงเป็นที่สังเกตว่า การพิสูจน์สัญชาตินั้นส่งผลต่อการตัดสินใจที่มีความลำบากเพราะที่อยู่ปัจจุบันของแรงงานมีการเคลื่อนย้าย ส่วนหน่วยงานที่ปฏิบัติการในพิสูจน์สัญชาติขาดการประสานข้อมูลระหว่างกัน
- ๓) กรณีแรงงานผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาถึงประเทศไทย ผู้ประสบปัญหาต้องการกำลังใจจากญาติครอบครัวที่พลัดพรากจากกันพร้อมทั้งการหารือกับญาติ เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐด้านคดีความแรงงานจำเป็นที่จะต้องการขวัญกำลังใจจากญาติพี่น้องของตน

- ๔) การส่งกลับอย่างปลอดภัยและการติดตาม ในกระบวนการหลังจากการสอบสวนเมื่อผู้เสียหายที่ไม่เข้าข่ายจากการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ประสบปัญหาการเดินทางกลับภูมิลำเนาและการติดต่อญาติในแต่ละคน เพราะผู้ประสบปัญหาได้รับผลกระทบทางร่างกายและจิตใจ เมื่อกลับมาที่ประเทศไทยที่มีการคมนาคมที่ก้าวหน้าแต่แรงงานไม่สามารถเดินทางกลับได้เอง อีกทั้งกองทุนช่วยเหลือประเมนจากฐานทะเบียนที่อยู่ที่มีสถานะในท้องถิ่นแต่ครอบครัว ผู้ประสบปัญหาอยู่คนละที่ที่ทางหน่วยงานจัดการให้และปล่อยให้ผู้เสียหายหรือประสบปัญหาเดินทางเองตามรถโดยสารประจำทางตามลำพัง เสี่ยงต่อการประสบปัญหาซ้ำซ้อน
- ๕) การติดตามและประเมินครอบครัวผู้ประสบปัญหาในการฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ ทางญาติครอบครัวผู้ ประสบปัญหาควรมีส่วนร่วมในการปรับตัวเพื่อที่จะดำเนินการฟื้นฟูไปพร้อมๆกัน เพื่อเป็นการติดตามระยะยาว
- ๖) ผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับมาที่ประเทศไทยที่ไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่จะรับช่วงต่อในการคุ้มครองดูแลและกระบวนการเรียกร้องที่เป็นธรรม ต่อการตกทุกข์ได้ยากในระหว่างที่ใช้ชีวิตในต่างแดน ที่จะสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการช่วยเหลือต่อโดยหน่วยงานของรัฐ
- ๗) เนื่องจากผู้ประสบปัญหาในกรณีแรงงานลูกเรือประมงอินโดนีเซีย มีหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาและได้รับการช่วยเหลือกลับมาหลายครั้งแต่การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับครอบครัวผู้ประสบปัญหาที่มีความล่าช้า ครอบครัวและญาติไม่เข้าใจกระบวนการในการช่วยเหลือเบื้องต้น การคุ้มครองเบื้องต้น รวมทั้งการดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมว่ามีกระบวนการอย่างไร
- ๘) กรณีที่ผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาที่ประเทศไทยนั้น ควรมึระบบการสอบสวน ข้อเท็จจริง การนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อให้ญาติได้รับรู้ปัญหาเพื่อที่จะให้ญาติได้ปฏิบัติต่อผู้ประสบปัญหาในการให้กำลังใจ การพร้อมกันมาเริ่มต้นในการใช้ชีวิตนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีระบบที่จะให้ผู้ประสบปัญหาพร้อมที่จะใช้ชีวิตกับญาติและครอบครัวอีกครั้ง เพราะผู้ประสบปัญหาบางครอบครัวมีความยากลำบาก ปัญหาครอบครัว และฐานะครอบครัวที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้ชีวิตทางสังคมต่อ
- ๙) กรณีผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาที่ประเทศไทยหลายคนที่เป็นแรงงานลูกเรือผู้ประสบปัญหานั้น แต่การดำเนินการเชิงการติดตามหรือสืบหาผู้เสียหายที่ยังประสบปัญหาอยู่ที่อินโดนีเซียนั้น หน่วยงานภาครัฐไม่มีแผนการในการติดตามญาติหรือดำเนินการที่จะเป็นไปตามกระบวนการช่วยเหลือที่สามารถช่วยเหลือได้ในปัจจุบัน ซึ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐมีหลายหน่วยงานที่สามารถดำเนินการได้นั้น แรงงานผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับและยังรอความช่วยเหลือไม่มีช่องทางในการขอความช่วยเหลือได้จากหน่วยงานที่ภารกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มีตัวอย่างการเดินทางกลับมาหลายครั้งแล้ว
- ๑๐) กรณีลูกเรือที่ประสบปัญหาในต่างแดนนั้นเมื่อเดินทางกลับมาที่ประเทศไทย ผู้ประสบปัญหาขาดที่ปรึกษาและหน่วยงานภาครัฐ คณะดำเนินการด้านติดตามช่วยเหลือด้านคดีความ ที่เป็นคณะดูแลเฉพาะเรื่องลูกเรือประมงโดยตรง การร้องทุกข์ การสอบสวน การติดตามญาติ เป็นต้น แรงงานและญาติไม่มีที่ปรึกษาที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายของหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอเชิงนโยบายข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย สภานิติบัญญัติ สภาปฏิรูปแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงปฏิบัติการ

๑) จากการลงพื้นที่สำรวจเกาะอัมบน และเกาะต่างๆ ในประเทศอินโดนีเซีย และให้การช่วยเหลือแรงงานประมงในเบื้องต้น ของศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมง มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน และเครือข่ายปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๕ ครั้ง ตั้งแต่ช่วงปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ พบว่ามีแรงงานประมงชาวไทย และแรงงานประมงชาวเมียนมาร์ ชาวกัมพูชา ชาวลาว ที่ไปกับเรือประมงสัญชาติไทย และตกเรือ ที่รอคอยความช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงขอเรียกร้องและเสนอให้รัฐบาลไทยมีการประสานข้อมูลการช่วยเหลือกับรัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเกาะที่มีแรงงานประมงตกค้างอยู่ และจัดให้มีการลงพื้นที่ จัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์รับเรื่องปัญหาแรงงานประมงเพื่อคัดกรอง ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแรงงานประมงผู้ประสบปัญหา

๒) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 5 คณะ ประกอบด้วย ด้านการปราบปราม , ด้านสตรี ในการป้องกันและปราบปราม , ด้านแรงงานเด็ก แรงงานบังคับ และแรงงานข้ามชาติ , ด้านประมงผิดกฎหมาย และด้านประชาสัมพันธ์ เน้นการแก้ปัญหาของกลุ่มเปราะบาง แต่ไม่ได้เน้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ที่มีปัญหา และถูกกล่าวถึงใน TIP Report รัฐบาลควรตั้งอนุกรรมการเพิ่มอีก 1 ชุด เพื่อแก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และ สตช. และ DSI. ร่วมกันรับผิดชอบ และควรมอบหมายให้คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์ ดูแลเรื่องการรวบรวมและเผยแพร่สถิติเกี่ยวกับการจับกุม ดำเนินคดี และผลการพิจารณาคดี (พร้อมบทลงโทษ) ดังตัวอย่างของฟิลิปปินส์ ที่มีการตั้ง Inter-Agency Council Against Trafficking (IACAT) ภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยใช้มาตรการเชิงรุกในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

๓) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และมีการประสานงานการช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหาอย่างชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๔) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องมีการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจากแรงงานประมงที่กลับมา เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแรงงานประมงที่ยังตกค้างอยู่ พร้อมทั้งมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีแนวทางและรูปแบบการทำงานเชิงรุกกับครอบครัวแรงงานประมงผู้ประสบปัญหาทั้งก่อนและหลัง พร้อมทั้งมีการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดสวัสดิการ และติดตามดูแลแรงงานประมงที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และบุคคลที่มีผู้ใช้ผู้เสียหายตามกระบวนการ เพราะแรงงานเหล่านี้คือ "คนตกเรือ" ถือเป็นผู้ถูกกระทำด้านร่างกายและจิตใจที่สมควรจะต้องได้รับการดูแลและฟื้นฟูแต่งตั้งคณะทำงานเชิงปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานประมงผู้ประสบปัญหาในนานา อินโดนีเซีย โดยให้มีผู้แทนทุกภาคส่วนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ และภาคเอกชน

๕) จัดตั้งหน่วยงานลักษณะพิเศษ ที่บูรณาการการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และองค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

๖) ให้มีการจัดตั้ง "กองทุนค้ำมนุษย์ภาคประชาสังคม" ที่ให้ประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านป้องกันและปราบปรามค้ามนุษย์ ที่สามารถเข้าถึงงบประมาณ และใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์อย่างมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อนึ่ง ในเย็นวันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ จะมีลูกเรือประมงชาวไทยอีก ๑๐ ราย ที่ทางมูลนิธิฯ ได้ไปดำเนินการประสานช่วยเหลือ ณ เกาะอัมบน ประเทศอินโดนีเซีย จะเดินทางมาถึงประเทศไทยด้วยสายการบินแอร์เอเชีย QZ252 เวลา ๒๐.๑๕ น. สนามบินดอนเมือง

ขอให้ภาครัฐมีมาตรการตามข้อเสนอและใคร่ครวญการจัดการปัญหาที่ค้ำจนถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ประสบปัญหาและครอบครัว เป็นสำคัญ

Labour Rights Promotion Network Foundation (LPN)

Samutsakhon Office: 25/17-18 Mahachai Muangthong Village, Sahakorn Road, Bang Yah Praek Sub-District, Samutsakhon Province 74000 Thailand Tel/ Fax: 034-434726, 086-1631390 Email: somponglpn@gmail.com www.lpnfoundation.org